

Ott Heidmets
Juhatuse esimees
Eesti Noorteühenduste Liit
enl@enl.ee

Teie 26.05.2010.a. nr
Meie 21.06.2010.a. nr 10.1-22/8218

Vastus selgitustaotlusele seoses alaealiste mittetulundusühingute liikmeks astumisega

Pöördusite 26.05.2010 Justiitsministeeriumi poole selgitustaotlusega informatsiooni saamiseks. Olete palunud Justiitsministeeriumi seisukohta küsimustes, mis puudutavad piiratud teovõimega isikute liikmeks olekut mittetulundusühingutes.

Vastame Teie kirjale lähtuvalt märgukirjale ja selgitustaotlusele vastamise seadusest (edaspidi MSVS). MSVS §-st 3 tulenevalt on Justiitsministeeriumil kohustus anda õiguslaseid selgitusi Justiitsministeeriumi poolt välja töötatud õigusaktide või nende eelnõude kohta. Õiguslaste selgituste andmine ei tähenda õigusabi andmist.

Õiguslaste selgituste andmisega on tegemist siis, kui selgitatakse mingi konkreetse seaduse, konkreetse paragrahvi, konkreetse lõike, konkreetse punkti sisu ja tähendust. Õigusabiga on tegemist siis, kui antakse mingite konkreetsete eluliste asjaolude osas õiguslik hinnang. Seetõttu on meil Teie kirjale võimalik vastata ainult selles osas, mis jääb selgitustaotluse raamidesse.

Esmalt selgitame, kas mittetulundusühingu liikmeks astumine on käsitletav tehinguna tsiviilseadustiku üldosa seaduse (edaspidi TsÜS) tähenduses. Mittetulundusühingu liikmeks saada sooviv isik peab esitama vastavasisulise taotluse mittetulundusühingu juhatusele. Taotlus on käsitletav tahteavaldusena, milles isik väljendab tahet tuua kaasa õiguslik tagajärg (TsÜS § 68 lg 2). Antud näite puhul võiks sellise tahtena käsitleda soovi saada mittetulundusühingu liikmeks.

Mittetulundusühingu liikmeks vastuvõtmise otsustab juhatus, kui seda ei ole põhikirjaga antud üldkoosoleku või muu organi pädevusse. Juhatus (või kui põhikirjas on ette nähtud, siis üldkoosolek või muu organ) peab selleks hindama, kas isik, kes soovib saada mittetulundusühingu liikmeks vastab mittetulundusühingu põhikirja nõuetele ja tegema vastavasisulise otsuse. Seega saab ka otsust vaadelda kui tahteavaldust TsÜS-i mõttes.

Tehing on toiming või omavahel seotud toimingute kogum, milles sisaldub kindla õigusliku tagajärje kaasatoomisele suunatud tahteavaldus. TsÜS § 67 lg 2 kohaselt on kahe või enama isiku tahteavalduse vahetamine käsitletav mitmepoolse tehinguna. Seoses eelnevaga on liikmeks astumise puhul tegemist tehinguga TsÜS-i tähenduses.

Järgnevalt selgitame piiratud teovõimega isiku mittetulundusühingu liikmeks astumist. Mittetulundusühingu liikmeks võib olla iga füüsiline või juriidiline isik, kes vastab mittetulundusühingu põhikirja nõuetele. Kuigi liikmetele vanuselist piirangut seadus ei sätesta, on liikmeks astumise kui mitmepoolse tehingu kehtivuse ühe eeldusena vaadeldav füüsilise isiku teovõime kui võime iseseisvalt teha kehtivaid tehinguid. TsÜS eristab täielikku ning piiratud teovõimet. Täielik teovõime on 18-aastaseks saanud isikul ning alla 18-aastasel isikul (alaealisel) ja isikul, kes vaimuhaiguse, nõrgamõistuslikkuse või muu psüühikahäire tõttu kehtvalt ei suuda oma tegudest aru saada või neid juhtida, on piiratud teovõime.

Piiratud teovõimega isiku poolt tehingute tegemine on seotud seadusliku esindaja nõusolekuga. Sellisel viisil on piiratud teovõimega isiku poolt seadusliku esindaja eelneva nõusolekuta tehtud mitmepoolne tehing tühine, välja arvatud, kui seaduslik esindaja tehingu hiljem heaks kiidab (TsÜS § 11 lg 1). Piiratud teovõimega isiku tehtud tehing, mille see isik on teinud seadusliku esindaja eelneva nõusolekuta või hilisema heakskiiduta, kehtib, kui tehingust ei teki isikule otseseid tsiviilkohustusi (TsÜS § 11 lg 3 p 1). Kuivõrd mittetulundusühing on eraõiguslik juriidiline isik ja vaatamata sellele, et mittetulundusühingu

eesmärgiks või põhitegevuseks ei või olla majandustegevuse kaudu tulu saamine, on mittetulundusühingu liikmetel siiski näiteks põhikirjast tulenevad varalised ja muud kohustused. Seega on alaealise isiku mittetulundusühingu liikmeks astumisel igal juhul vaja tema seadusliku esindaja nõusolekut. Kõne alla võib tulla ka vähemalt 15-aastase alaealise piiratud teovõime laiendamine TsÜS §-s 15 sätestatud korras. Ühe erisuse kehtestab kirikute ja koguduste seadus, mille § 10 lg 1 kohaselt võib iga isik, kes on vähemalt 15-aastane, iseseisvalt astuda koguduse liikmeks või lahkuda kogudusest vastavalt põhikirjas ettenähtud korrale. Sellisel juhul ei ole vajalik seadusliku esindaja nõusolek.

Eelnevalt käsitlesime alaealiste isikute mittetulundusühingu liikmeks astumist kui mittetulundusühing juba tegutseb. Liikmeks astumisest tuleks eraldi vaadelda mittetulundusühingu asutamist alaealiste isikute poolt. ÜRO Lapse õiguste konventsioon ja Riigikohtu lahend 3-4-1-1-96, milledele olete korrektset viidanud ning samuti põhiseaduse § 48 lg 1, mille kohaselt on igaühel õigus koonduda mittetulundusühingutesse ja –liitudesse omavad ühingute asutamise juures olulist tähtsust. Peame aga vajalikuks märkida, et vaatamata konventsiooniga ühinenud riikide kohustusele tunnustada lapse õigust moodustada ühinguid on artikkel 15 lg-s 2 tehtud ka reservatsioon, mille kohaselt selle õiguse kasutamisel võib teha ainult selliseid seaduses ettenähtud kitsendusi, mis on vajalikud demokraatlikus ühiskonnas riikliku julgeoleku või rahva turvalisuse, avaliku korra ja rahva tervise või kõlbluse kaitseks või teiste inimeste õiguste ja vabaduste kaitseks.

Eesti õigus ei keela alaealistel tehingute tegemist, sh ühingute asutamist. Selleks on vajalik ainult seadusliku esindaja nõusolek tehingute tegemiseks, sh ühingute asutamiseks. Alaealised võib puududa loomulik võime, mis on vajalik vastava põhiõiguse iseseisvaks teostamiseks. Sellisel juhul võivadki alaealised teostada oma õigusi oma seadusliku esindaja, kelleks on üldjuhul ema või isa, kaudu. Vanemad kui seaduslikud esindaja teostavad laste õigusi laste eest ja laste nimel. Riigikohus on leidnud, et tulenevalt alaealise psüühilisest ja sotsiaalsest ebaküpsusest võib ta teatud olukordades kahjustada end ja teisi kergemini kui täisealine. Ebaküpsuse tõttu kannab alaealine, erinevalt enamikust täisealistest, oma tegude eest ka piiratud õiguslikku vastutust. Sellega on põhjendatav ka vajadus kehtestada alaealiste suhtes selliseid õiguslikke piiranguid, mida täisealiste suhtes enamasti ei kohaldata (RKPJKo 3-4-1-3-97, p I). Seega on kooskõlas nii konventsiooni kui ka põhiseadusega sellised piirangud alaealiste poolt tehingute tegemisele, sest need ei keela alaealiste poolt tehingute tegemist, kuid samas kaitsevad alaealisi ja nende huvisid. Siit lähtub ka põhimõte, mille kohaselt varaliste suhetega seotud põhiõiguste kasutamise teostamine peaks algama võimalikult hilja, et kaitsta noort inimest iseenda eest.

Vastuseks Teie küsimusele mittetulundusühingute seadusesse (edaspidi MTÜS) legaaldefiniitsioonide ja seletavate õigusnormide lisamise kohta selgitame järgmist. Justiitsministeeriumil ei ole käesoleval hetkel plaanis teha täiendusi MTÜS-is. Ealised piirangud tehingute tegemiseks tulenevad TsÜS-ist e. üldseadusest, mis kohaldub ühetaoliselt ka kõikidele juriidilistele isikutele, sh. mittetulundusühingutele. Konkreetsed ettepanekud seaduste täiustamiseks on loomulikult alati teretulnud.

MTÜS ei sätesta alaealistele konkreetseid piiranguid või erisusi mittetulundusühingu liikmeks olemisel. Juhime tähelepanu asjaolule, et seadusliku esindaja nõusolek liikmeks astumisel ei laiene erinevate põhikirjaliste kohustuste täitmisele, mida võib käsitleda tehinguna ja mida alaealine liikmena täitma peab. Iga konkreetse tehingu tegemiseks liikmena on alaealised vaja uut seadusliku esindaja nõusolekut. Kui kohus laiendab vähemalt 15-aastase alaealise piiratud teovõimet, otsustab kohus ühtlasi, milliseid tehinguid võib alaealine teha iseseisvalt võttes arvesse alaealise huvisid ja tema arengutaset. Konkreetsed tehingud, milleks teovõimet laiendatakse, peavad sisalduma kohtu poolt tehtavas määruses. Erisusena võib vaadelda vähemalt 15-aastase alaealise kogudusse kuulumist. Kui vähemalt 15-aastane alaealine on astunud koguduse liikmeks (milleks ei ole vaja seadusliku esindaja nõusolekut), siis ei ole sellel isikul vajalik samuti vanemate nõusolekut põhikirjast tulenevate kohustuste täitmiseks.

Peame oluliseks rõhutada, et Justiitsministeeriumi seisukoht seaduste tõlgendamise osas ei ole kellelegi siduv. Eesti Vabariigi põhiseaduse § 146 lause 1 kohaselt mõistab õigust ainult kohus. Sama paragrahvi teise lause kohaselt on kohus oma tegevuses sõltumatu ja mõistab õigust kooskõlas põhiseaduse ja seadustega.

Loodame, et meie vastused olid abiks probleemiga tegelemisel.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Marten Amjärv
Justiitsministeerium
Õiguspoliitika osakond
Eraõiguse talitus
Nõunik

6208 208, marten.amjarv@just.ee